

Забидий / ВАХИЙНИНГ БОШЛАНИШИ КИТОБИ / 1734-ҳадис

1734/4830 - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: حَلَقَ اللَّهُ الْخَلْقَ، فَلَمَّا فَرَغَ مِنْهُ قَامَتِ الرَّحْمُ، فَأَخْدَثْتُ بِحَفْوِ الرَّحْمَنِ، فَقَالَ لَهُ: مَهْ، قَالَتْ: هَذَا مَقَامُ الْعَائِدِ إِلَيْكَ مِنَ الْقُطْبِيَّةِ، قَالَ: أَلَا تَرْضَيْنَ أَنْ أَصِلَّ مَنْ وَصَلَكِ، وَأَقْطَعَ مَنْ قَطَعَكِ؟ قَالَتْ: بَلَى يَا رَبِّ، قَالَ: فَدَاكِ. قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: افْرَءُوا إِنْ شِئْتُمْ: (فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتَنْقَطِعُوا أَرْحَامَكُمْ).

1734.4830. Абу Ҳурайра розияллоҳу анхудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам шундай дедилар: «Аллоҳ махлукотларни яратди. Бундан фориг бўлгач, «қариндошлиқ» туриб, Раҳмоннинг белидан тутди. У Зот: «Нима гап?» деди. «Бу - қариндошилик узилишидан Сенинг паноҳингга қочганинг туришидир», деди. У Зот: «Сени боғлагани боғлаб, узганни узишимга рози бўлмайсанми?» деди. «Шундай, Роббим!» деди. У Зот: «Шундай бўла қолсин», деди».

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу: «Хоҳласангиз, «Эҳтимол, юз ўғирсангиз, ер юзида фасод қилиб, қариндошлиқ ришталарингизни узарсиз?!»ни ўқинглар», дейди.

Изоҳ: Ушбу ҳадисдаги «қариндошлиқ туриб» деган жумлани уламолар асосан икки хил изоҳлаганлар. Биринчисига кўра, Аллоҳ таоло мавҳум тушунчаларга маълум жисмларни ато қилиши мумкин. Масалан, вафот этган инсоннинг яхши амаллари унга чиройли инсон шаклида, ёмон амаллари эса хунук одам суратида намоён бўлиши ривоятларда келган. Шунингдек, «қариндошлиқ»ка ҳам Аллоҳ таоло вужуд ато этиб, у худди бошқа ҳиссий жисмлардек намоён бўлган бўлиши мумкин. Иккинчи фикрга кўра, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам бу гап билан ҳиссий бўлмаган тушунчани ҳиссий мисолда тушунтириб бермоқчи бўлганлар. Бу худди «яхшилик ўлди», «ёмонлик жонланди», «фитна болалади» каби адабиётда учрайдиган истиораларга ўхшайди. Бу билан «қариндошлиқ»нинг мақоми нақадар юксаклиги, унинг Аллоҳ таолонинг наздидаги қадри, аҳамиятини тасаввурга яқинроқ ифодаламоқчи бўлганлар.

«Раҳмоннинг белидан тутди» деган иборани ҳам уламолар икки хил изоҳлашган.

1. Бу ерда «белидан тутиш» ибораси истиора бўлиб, ҳақиқий маънода эмас, кўчма маънода қўлланилган. Арабларда бу ибора ўзини бироннинг ҳимоясига олишга нисбатан ишлатилади. Масалан, «Фалончи пистончининг белидан тутди», дейилса, унинг ўша фалончидан ҳимоя сўраб ёлвориши, ўзини унинг ҳимоясига отиши тушунилади. Бу биздаги «пинжига кириб олиш» деган иборага ўхшайди.
2. Бу ҳадис ҳам муташобиҳ маънога эга бўлиб, ундаги хабарларга шундайлигича, ҳеч бир ўзгаришсиз, таъвилсиз иймон келтирилади ва унинг ҳақиқий маъносини Аллоҳ таолонинг Ўзига ҳавола қилинади.

Хуроса қилиб айтганда, Қуръони Карим ва ҳадиси шарифларда келган «Юз», «Қўл» «Қадам», «Бел» каби сифатлар Аллоҳ таолонинг кайфиятдан холи сифатлариdir. Аҳли Сунна вал жамоа эътиқоди бўйича, бундай сўзлар Аллоҳ таолога нисбатан ишлатилган пайтда улардаги одатий маъно тушунилмайди. Масалан, «Қадам» (оёқ) деганда гўшту суюқдан, пай ва томирлардан иборат, маълум шакл ва ҳажмдаги аъзо тушунилмайди. Аллоҳ жисм ва аъзодан покдир! Аллоҳ таоло зотида ҳам, сифатларида ҳам махлуқлардан бирортасига ўхшамайди, махлуқлардан бирортаси ҳам Аллоҳ таолога ўхшамайди. Бундай калималардан махлуқлардагига ўхшаш сифатлар тушунилиши жоиз эмас. Бинобарин, улардан ирова қилинган маънени Аллоҳ таолонинг Ўзига ҳавола қилган ҳолда мазкур сифатларнинг Аллоҳ таолода борлигига иймон келтирамиз.

Қуръони Карим араб тилида нозил бўлган, араблар истеъмолидан келиб чиқиб сўз юритган. Арабларда мазкур калималар истиора ва мажозий маъноларда ишлатилиши кенг тарқалган. Масалан, «Юз» сўзи зот, борлик, «Қўл» сўзи қудрат ва саховат, «Қадам» сўзи босим, ғолиблик маъноларида ишлатилган. Кўп уламолар мазкур калималарни ана шундай маъноларда ҳам тушунгандар. Жумладан, муаллиф имом Бухорий раҳматуллоҳи алайҳ ҳам «У Зотнинг Юзидан бошқа ҳар бир нарса ҳалок бўлувчиидир» (Қасас сураси, 88-оят) оядидаги «Юз»ни икки хил тафсир қилган. Биринчисига кўра, Аллоҳнинг мулки, яъни эгадорлиги, подшоҳлиги бўлса, иккинчиси Аллоҳнинг розилигини тилаб қилинган амаллар.

Манба: hadis.islom.uz

